

NEOBJAVLJENA ŠTEVILKA REVIJE *SODOBNOST* – APRIL 1941

Krištof Jacek Kozak

Fakulteta za humanistične študije, Koper
kjkozak@fhs.upr.si

DOI:10.4312/Obdobja.36.243-250

Med mnogimi posledicami napada sil osi na Jugoslavijo je bilo prenehanje izhajanja številnih revij, tudi napredne, levo usmerjene *Sodobnosti*. Aprilska številka je leta 1941 nameravala prinesiti nekaj literarnih novitet, literarnozgodovinsko študijo, politično in ekonomsko analizo ter nekaj umetnostnih ocen in kritik. Šlo je za besedila različnih avtorjev, od katerih so številni objavljali pod psevdonimom. Po osvoboditvi so bili prispevki deležni zelo različnih usod: nekaj jih je bilo že objavljenih, drugi še do danes niso ugledali luči sveta.

Sodobnost, Prežihov Voranc, Marja Boršnik, Ciril Kosmač, A. Gorjan, A. Krajan

Among the consequences of the attack of the Axis on Yugoslavia was an interruption in the appearance of many journals, such as the liberal, »left« leaning *Sodobnost*. The April 1941 issue planned to present some new literary texts, a literary study, political and economic analyses, and some visual art and music reviews. Many of the contributors published under pseudonyms. After the liberation, these articles were treated very differently: some were immediately published while others have still not seen the light of day.

Sodobnost, Prežihov Voranc, Marja Boršnik, Ciril Kosmač, A. Gorjan, A. Krajan

Na najvišji knjižni polici poleg v trde kartonaste platnice vezanih prvih osmih letnikov (1933–1940) revije *Sodobnost* in poleg porumenelih neobrezanih treh številok 9. letnika iste revije iz leta 1941 se je ves čas, kar ga imam v spominu, stiskal neugleden, križem z navadno vrvico prevezan, dodobra orumeneli ovoj. Na sprednji strani, ki kljub obledelosti še vedno zmore priklicati v spomin sivomodro barvo kuvert, so z žensko pisavo babice Nade z modrim kemičnim svinčnikom zapisane naslednje besede: »Številka 'Sodobnosti' – ki ni izšla več zaradi vojne«. Ovoj varuje sveženj skoraj malomarno na pol zloženih, po robovih že malo nacefranih in prav tako porumenelih listov, med katerimi prvi, ki naj bi bil tudi podoba platnice, obvešča o vsebini: da gre za krtačni odtis revije *Sodobnost* iz leta 1941, za njen 9. letnik in 4. – aprilsko – številko.

Revijo *Sodobnost*, označeno kot »neodvisna slovenska revija«, je po svojem odmiku od *Ljubljanskega zvona* zaradi nestrinjanja s tedanjo politično usmeritvijo časopisa ustanovila skupina levo usmerjenih liberalnih intelektualcev okrog Frana Albrehta, dr. Ferda Kozaka, Stanka Lebna in Josipa Vidmarja. Ti so *Sodobnost* tudi vodili. O tem dejstvu obvešča naslednji list, ki naj bi bil v resnici notranja stran platnice številke, ki ni več ugledala luči sveta. Na dnu strani je v kolofonu torej

zapisano: »Ureja in za uredništvo odgovarja Ferdo Kozak. [Ter] Izdaja in zalaga Slovenska književna zadruga r. z. z o. z. Predstavnik Fran Albrecht«. Na notranji strani platnice, le da na zgornjem delu strani, je natisnjeno tudi kazalo (brez številke strani), vendar je to še iz poprejšnje številke in zato s svinčnikom diagonalno večkrat prečrtano. Sledita še dva lista, ki predstavljata vsebino notranje strani zadnje platnice: najprej oglas *Sodobnosti*, da vsakdo za plačilo naročnine »za en letnik« revije do 15. marca prejme »Kartonirane platnice zastonj!« s sliko platnic 8. letnika revije ter pozivom »Podpirajte, razširjajte 'Sodobnost'«, nato pa z isto žensko roko s svinčnikom zapisana informacija o oglasni vsebini: »1/4 str. Mestna hranil.«.

Kakor že vsaka številka *Sodobnosti* dotlej ima tudi za april 1941 načrtovana številka več vsebinskih razdelkov: prvi je vselej nenaslovljeni del, v katerega so uvrščali literarne prispevke, nato pa sledijo Politični obzornik, Glasba, Gospodarski pregled, Likovna umetnost in Kronika. Grafično bi bilo torej kazalo neizdane 4. številke *Sodobnosti* videti takole:

Ajdovo strnišče / *Prežihov Voranc* – Prežihovi prvenci v Domačem prijatelju / *M. B.* – Arnac in Mlakar / *Ciril Kosmač* – Lik slovenske inteligence med Prešernom in Levstikom / *A. Gorjan* – Brodarjeva hči / *Ferdo Godina* – Bedaček Lojz / *Anton Umek*

Politični obzornik

Delavstvo Združenih držav Sev. Amerike / *Vito Kraigher*

Glasba

Jugoslavska muzika: Ivan Kamburov / *L. M. Š.* – La musica degli Sloveni nel passato e nel presente: Dr. H. R. Fleischmann / *L. M. Š.*

Gospodarski pregled

Obseg bančnih koncernov v Sloveniji / *A. Krajan*

Likovna umetnost

Dve razstavi pri Obersnelu

Kronika

Slovensko izseljensko slovstvo / *Anton Debeljak*

Književnost

Kot prvi literarni prispevek je urednik uvrstil črtico socialnega realista Prežihovega Voranca z naslovom *Ajdovo strnišče*.¹ Le poltretjo stran (1941c: 145–147; številke strani so navedene po krtačnem odtisu) obsegajoča novelica je tipičen primer Prežihovega pisanja tako s topološko-geografskega kot tudi literarnotehničnega in nazorskega stališča, saj v njej uporabi ustaljene prijeme: srečanje mladega fantiča s svojo babico, ki sključena žanje ajdo, pri čemer ga jesenski čas, ki je legel čez koroško pokrajino, napolnjuje z mešanimi občutki naravnih lepot in neizogibnega minevanja. Preko presunljivo barvite jeseni leže senca zgarane ženske, ki fantiču vzbudi občutek krivde,

¹ Vse od leta 1935 je bil Prežihov Voranc tudi stalni sodelavec *Sodobnosti*, saj je v vsakem letniku objavil vsaj eno delo, med drugim leta 1935 *Boj na požiravniku* in leta 1937 *Samorastnike*. Tudi leto 1941 se je obetalo kot zelo plodovito – vsaj kar zadeva literarne objave pri *Sodobnosti*, kjer je bil prisoten v vsaki od izdanih številke. V 1. in 2. številki je objavil besedilo iz Pariza z naslovom *V petem nadstropju*, v 3. številki pa še črtico *V kadunji*.

saj ji ves ta čas pravzaprav nihče ni bil v pomoč. Babica se tudi tokrat odreče ponujeni pomoči z razlago, da ajdo zdaj tako ali tako žanje zadnjič. Prežih zaključí emocionalni lok črtice s sklepom, da se je le nekaj tednov kasneje izkazalo, kako prav da je babica imela.

Na najbolj poudarjeno mesto revije je urednik uvrstil delo pisatelja, ki se je bil v obdobju med obema vojnama že izbrusil in uveljavil, o čemer spregovori naslednji prispevek, podpisan le z inicialkami M. B., in sicer z naslovom *Prežihovi prvenci v Domačem prijatelju*. Gre za literarnozgodovinsko študijo o sodelovanju med Zofko Kveder, urednico *Domačega prijatelja*, in nadobudnim pisateljem Lovrom Kuharjem, ki se je pred 1. svetovno vojno šele oblikoval. Slednje naj bi se začelo že leta 1909, ko je Zofka Kveder v enem primeru Kuharju odpisala, da njegovi »pisateljski poskusi niso slabjši, kakor mnogi drugih doštudiranih ljudi« (1941c: 147). Po tem decembrskem zapisu je začela Zofka Kveder Kuharja objavljati že takoj naslednje leto (črtica *Petkov Cenc*), in sicer najprej pod psevdonimom Ivan Wastl, nato pa – od leta 1912 – s pravim imenom. Avtorica prispevka, pod inicialkami se je namreč »skrila« Marja Boršnik, je zabeležila veliko urednično navdušenje nad Prežihom, saj naj bi v šestih letih sodelovanja – dokler ni *Domači prijatelj* leta 1915 nehaj izhajati – Prežih objavil 17 črtic, kar naj bi ga uvrščalo kar »med Zofkine redne sodelavce« (1941c: 148). Prežih je bil takrat dve leti tudi sodelavec *Ljubljanskega zvona*.

V nadaljevanju svojega prispevka se Marja Boršnik osredotoči na genezo Prežiha kot socialnega avtorja, ki umetelno opisuje trpljenje socialno najnižjih: bajtarjev in hlapcev. Pri pisatelju najde korenine, ki naj bi segale vse do Ivana Cankarja, ker da je »spoznal mladi Prežih vse te hlapce Jerneje na lastne oči« (1941c: 150), s čimer se dotakne še danes za Slovence bolečih besed o hlapčevstvu narodnega značaja, ki jih je Cankar zabrusil sonarodnjakom v brk. Razlika med Cankarjem in Prežihom naj bi bila po njenem mnenju predvsem v pisateljskem stilu. Če je bil torej Cankar prvenstveno pisatelj hrepenenja, družbene razmere pa je v svojih dramah opisoval na podlagi političnega prepričanja, je Prežih »moral [...] to povedati, ker je realist« (prav tam), druge poti naj ne bi imel.

Prežihov realizem pa naj bi se kazal še v eni obliki: v eni od črtic, ki jih je objavil v *Domačem prijatelju*, se je lotil portretiranja mladih koroških fantov, ki se namesto v družbenem odporu zoper izkoriščevalske oblastnike izčrpavajo v medsebojnih pretepaških obračunih: »Koroško ljudstvo je silno, žilavo, toda kolikor se ne izgara, se v mladosti izteši v fantovskih pretepih, v starosti v alkoholu« (1941c: 151). Po mnenju Marje Boršnik je Prežih še predobro videl nečloveško ravnanje s hlapci in reveži, a ga je na realizmu zvest način zgolj zrcalil. Pohlevnost, ponižnost in s tem pasivnost so postale še izrazitejše ravno zaradi tega, ker pisatelj niti v domišljiji ni dovolil resničnosti, da bi postala pravičnejša oz. z besedami Marje Boršnik: »Prežihovi prvenci so realističen odraz njegovega preprostega življenja: Razvedrilo, delo in okolje kmeta, vaškega delavca, potepuha in berača, njihovo čustvovanje in mišljenje je podano s skoraj fotografsko vernostjo« (1941c: 152).

Čeprav je aprilsko številko *Sodobnosti* leta 1941 doletela prej opisana usoda, njena vsebina vendarle ni ostala popolnoma neznana, saj se tako Prežihov Voranc kot Marja

Boršnik pojavita takoj po vojni še v *Slovenskem zborniku 1945* in kasneje v *Naši sodobnosti* ter *Prežihovem zborniku*. V 1. številki 3. letnika *Naše sodobnosti* je Marja Boršnik objavila intervju z naslovom *Več Prežiha! (Razgovor z urednikom Ferdom Kozakom)*, v katerem se Kozak uvodoma spominja:

Začudili se boste, da niti številka sama ni propadla! Prav te dni sem namreč povsem nepričakovano našel med papirji še en izvod te lomljene četrte številke. Manjkajo samo tri strani proti koncu petita. Ta številka je med drugim vsebovala tudi črtico Prežihovega Voranca »Ajdovo strnišče« (pozneje objavljena v *Slovenskem zborniku* za leto 1945), odlomek iz daljše zgodbe Cirila Kosmača »Arnac in Mlakar«, nadaljevanje daljše študije Borisa Kidriča »Lik slovenske inteligence med Prešernom in Levstikom«, odlomek iz študije tovariša Vojske »Obseg bančnih koncernov v Sloveniji« in prav tako vašo razpravo »Prežihovi prvenci v Domačem prijatelju«. (Boršnik 1955b: 63)

Na njegovo vprašanje, kje je po vojni našla svoj rokopis, pa Boršnikova odgovori:

Imam navado, da vsak svoj rokopis po opravljeni lomljeni korekturi koj zaženem v koš. Zato sem po tej razpravi žalovala, kakor žalujemo za pokojniki, ki nam niso več dostopni; ne vidimo več pomanjkljivosti na njih. Zadnjič pa brskam med starimi zaprašenimi kuvertami, kjer hranim zapiske iz orientalske literature. In kaj se zgodi! Na dan privlečem rokopis z vašim žigom: *Sodobnost* 27. III. 1941! Kdaj sem že pozabila, da sem ga bila tja kamuflirala pred okupatorjem. Morda sem podobno skrila tudi kasnejše zapiske o Prežihu; svoje intervjuje z njim, ko je zahajal k meni med okupacijo. (Boršnik 1955b: 69)

Čeprav je avtorica v nadaljevanju kritična do svoje tedanje razprave, češ da je potrebna posameznih popravkov in dopolnil, se je odločila besedilo iz leta 1941 v *Naši sodobnosti* ponovno objaviti. V njenem prispevku je posebej zanimiva prej omenjena teza, da je Prežihov Voranc v *Domačem prijatelju* objavil 17 člankov, čeprav je mogoče po pregledu zvezkov te revije naštetih zgolj 14 objav. Gre za objave od leta 1909 (let. 6, št. 8) do 1912 (let. 9, št. 8) pod psevdonimom Ivan Wastl, nadalje pa pod pravim imenom Lorenc (1912, let. 9, št. 5 in 1913, let. 10, št. 1) ter Lovro (1913, let. 10, št. 8, do 1914, let. 11, št. 4) Kuhar. Tri po vsej verjetnosti manjkajoče objave Marja Boršnik pojasni takole:

Takrat sem se ukvarjala s študijem Zofke Kvedrove in sem prelistala vsega njenega Domačega prijatelja, da bi odkrila še kaj novega Prežiha. V Zofkini ostalini sva namreč s sourednico Loro Kernčevo našli tri Prežihove neobjavljene rokopise poleg nekega rokopisa njegovega brata Lojza. Prve tri črtice vse s podpisom Lovro Kuhar, zadnjo, podpisano Longin Mevža, pa z Zofkinim pripisom »Kuhar Lojze v Kotljah, Koroško«. (Boršnik 1955a: 63)

Pričujoči navedek vseeno ne razreši nejasnosti: omenjeni trije rokopisi naj bi bili neobjavljeni, medtem ko v članku iz leta 1941 Marja Boršnik piše o 17 črticah, ki naj bi jih »prinesel« (148) *Domači prijatelj*.

V nadaljevanju svojega pogovora s Kozakom Marja Boršnik osvetli čas pred vojno: naprej nakloni priznanje *Sodobnosti* za objavo Prežihovih *Samorastnikov*. »Znamenito uredniško dejanje *Sodobnosti* je, da jih je skoraj v celoti prinesla,« nato

pa nadaljuje: »Ne bom pozabila, kaj mi je pomenil izid prve novele *Boj na požiravniku* leta 1935. Največje umetniško razodetje za Cankarjem« (Boršnik 1955a: 64). O Prežihu je pisala že prej v *Sodobnosti* leta 1940, vendar pod psevdonimom Štefan Zajc (1940: 231), kjer ga je že postavila ob bok Cankarju, vendar s čisto drugačnim predznakom: »Zdravje in elementarna sila, ki bruhata iz novega doživljanja, oblikujeta tudi nov izraz, diametralno različen od Cankarjevega« (prav tam in 1940: 231). Takrat je pisatelj, kot pravilno domneva Kozak, gledala še s stališča socialističnega realizma, česar pa leta 1955 pravzaprav ne zmore več trditi. In vendar ga v intervjuju s Kozakom še vedno razume na skoraj romantičen način: »Kdor bo hotel študirati Prežihov slog, bo moral pogruntati sok in barvo zemlje in nemajhni delež njegove svojevrstne žene pri tem« (prav tam: 66).

Edino literarno besedilo iz aprilske številke *Sodobnosti* leta 1941, ki ga je omenil Kozak v poznejšem intervjuju, je novela *Arnac in Mlakar* Cirila Kosmača s podnaslovom *Odlomek iz daljše zgodbe* (1941c: 153); leta 1941 ni na koncu besedila nobene omembe morebitnega nadaljevanja. Eden osrednjih protagonistov Kosmačeve pripovedi je Arnac, ki se, čeprav ima enako ime kot oseba iz poznejše novele *Tantadruj*, »pobožnjakarski bajtar Arnac, ki so mu rekli Presveta Moštaca« (Kosmač 1959: 29) in je prav tako berač kot ta iz *Sodobnosti*, od svojega kasnejšega soimenjaka preveč razlikuje, da bi ga lahko šteli za isto literarno osebo – morda le njeno predpodobo.

Nadalje med literarna dela neobjavljene številke *Sodobnosti* spada še drugi del besedila Ferda Godine *Brodarjeva hči* (prvi del je bil objavljen v prejšnji številki, in sicer na straneh 114–119). Ne glede na naslov se zdi protagonist novele Radoha, brodar na Muri, oče tolikerih otrok, da jih tako rekoč niti prešteti ne more, in ki samovoljno, ne oziraje se na ženo in družino, živi svoje življenje malega tihotapca in občasnega pijanca. Besedilo iz št. 4 na straneh 163–169 nadaljuje zgodbo brodarja Radohe, vendar mu Godina postavi izraziteje ob bok mlado hčer Lujzo. Kot zanimivost v zvezi z objavo te kratke zgodbe lahko navedemo, da se na spletni strani Pomurskega muzeja iz Murske Sobote nahaja spletna *Bibliografija Ferda Godine*, v kateri sta za leto 1941 omenjena le dva bibliografska vpisa iz *Sodobnosti*, in sicer *Dogodek v Jozefi* (št. 2, str. 63–66) ter *Brodarjeva hči* (št. 3, str. 114–119). Nadaljevanja novele *Brodarjeva hči*, torej dela iz aprilske številke *Sodobnosti* (št. 4, str. 163–169), v Godinovi bibliografiji ni zaslediti.

Prav tako dvodelna, le da s koncem v aprilski številki, je skica Antona Umeka *Bedaček Lojz*. V 3. številki nastopi Lojz, ki so ga sovaščani imeli za »bedačka«, v 4. številki pa avtor nadaljuje z Lojzovo reakcijo na materino smrt, ki je pravzaprav ne more prav dojeti, čeprav nanjo reagira globoko čustveno in prav nič omejeno.

Z literaturo se ukvarja še prispevek *Lik slovenske inteligence med Prešernom in Levstikom*, katerega prvi del je bil prav tako objavljen v 3. številki *Sodobnosti* iz prvega vojnega leta. Kot njegov avtor je naveden A. Gorjan, v pogovoru Marje Boršnik s Kozakom pa se izkaže, da gre za psevdonim Borisa Kidriča. Tudi ta prispevek je v celoti že poznan slovenski javnosti, saj je izšel v *Zbranih delih* Borisa Kidriča v letih 1958/59 (2. izdaja leta 1978). Gre za besedilo, ki je izjemno kritično do

nastajanja slovenske ideje o samostojnosti, saj je Kidrič večino dotedanjih slovenskih poskusov krepitve politične samostojnosti ocenil kot »politično nevedne« (1941b: 97). Na koncu dela članka iz 4. številke je sicer zabeleženo, da naj bi nadaljevanje sledilo, vendar do tega ni več prišlo. Leta 1958 je ugledal luč sveta članek v obsegu, kakršnega je Kidrič pripravil za to številko.²

Politični obzornik

Po literarnem delu neizdane 4. številke *Sodobnosti* iz leta 1941 sledi Politični obzornik, ki prinaša zaključek zelo informirane razprave Vita Kraigherja *Delavstvo Združenih držav Sev. Amerike* (Kraigher se je za sicer podobno temo: *Delavstvo in industrija Slovenije* odločil že leta 1936 in jo je objavil v številkah 11 in 12 4. letnika *Sodobnosti*). Gre za nenavadno obširno razpravo, objavljeno v treh nadaljevanjih, in sicer v 2. številki 9. letnika (1941a: 75–77), drugi del iz 3. številke (1941b: 135–139) se prične s podnaslovom *Nadaljnji vplivi priseljencev na delavsko gibanje Združenih držav*, avtorjeva pozornost v sklepnem delu (1941c: 174–177) pa je namenjena ugotovitvi, do kakšne mere je ameriški predsednik Roosevelt izkoristil veliko krizo, da bi z navideznimi koncesijami delavstvu v bistvu konsolidiral moč (in oblast) kapitala. Ugotovitvam navkljub Kraigher svoj članek zaključi spodbudno: »Sedanja njegova politika pa vse bolj odkriva Rooseveltovo pravo lice in ko bo ameriško delavstvo izgubilo tudi to iluzijo – Rooseveltova pot v svetovni pokolj bo ta razvoj pospešila – bo ustvarjena tudi v Združenih državah zadostna osnova za večji razvoj nove delavske smeri« (1941c: 176).

Gospodarski pregled

Zadnji med članki iz aprilske številke *Sodobnosti* 1941, ki jih je v intervjuju z Marjo Boršnik leta 1955 omenil tudi Ferdo Kozak, je bil spis *Obseg bančnih koncernov v Sloveniji*, uvrščen v razdelek Gospodarski pregled; kot je razlagal podnaslov, je šlo za *Odlomek iz gradiva za študijo o razvoju monopolističnega kapitala v Sloveniji*. Leta 1941 je obe nadaljevanji – št. 3, str. 125–130, in št. 4, str. 179–186 –

² Kidričevo identiteto potrdi tudi politično »nasprotna« stran, in sicer Tine Debeljak v svojem članku *Spomini ob F. S. Finžgarju*, ki je prvotno izšel leta 1964 v številki 1/2 8. letnika revije *Meddobje* v Buenos Airesu (str. 51–61). Članek je v celoti povzet v zborniku dokumentov *Kriza revije »Dom in svet« leta 1937*, ki je pod uredništvom Marjana Dolgana izšel pri založbi ZRC SAZU leta 2001. Na strani 79 v 4. opombi Dolgan navaja Debeljaka: »Z izjemo Kidričevega vstopa v revijo so vodilni komunistični ideologi vstopili relativno pozno: Boris Kidrič 1934, psevdonim A. Smrekar; 1940 in 1941, psevdonima A. Javor in A. Gorjan«.

Zanimiv pa je tudi pasus, v katerem se pokaže Debeljakovo mnenje o *Sodobnosti* nasploh: »Kot član uredništva Slovenca sem lahko zasledoval, kako smo šli hitro pa z gotovostjo na levo predvsem v kulturni politiki. Najprej je bil razdor liberalnih kulturnikov, ko so povzročili krizo Ljubljanskega zvona zaradi Župančičevega eseja o Adamiču ter si ustanovili *Sodobnost*, izrazito 'levičarsko' revijo. Ko sem jo nekoč v Slovencu označil kot tako, me je Ferdo Kozak, urednik, prosil, naj ne uporabljam izraza 'levičar', ker se to pravi denuncirati list policiji. Ko sem drugič zapisal, da je 'marksistična', me je opozoril, da je to še hujše. 'Ali naj napišem komunistična?' sem mu rekel. 'To pa bi bila resnična denunciacija,' mi je odgovoril. Zato sem molčal o njej. Danes vidim, da je tudi ta molk o reviji bil neke vrste 'sopotništvo', ki sem ga bil kriv, kajti vedel sem – in vsi so vedeli – da se za *Sodobnostjo* krijejo Kardelj (Sperans), Kidrič (Kalan), Ziherl (Poljanec) in drugi« (Dolgan 2001: 79).

podpisal A. Krajan, ki pa ga je Kozak leta 1955 razkril kot »tovariša Vojsko«. ³ Že v časih, ko ni bilo na voljo registrov za zbiranje podatkov o podjetjih, je Vojska zbral neverjetno količino natančno dokumentiranih podatkov, ki predvsem nakazujejo običajno težje ugotovljivo prepletenost kapitala, se pravi bank, z ekonomijo. Morda je še najbolj poveden citat iz neobjavljenega dela naslednji: »Silna povezanost z industrijo je razvidna iz dejstva, da je sedel generalni direktor Praštedione l. 1932 v 35 upravnih svetih raznih delniških družb (dejansko pa je število še znatno višje)« (1941c: 181).⁴

Sklep

Tudi zaradi okupacije neobjavljena aprilka številka *Sodobnosti* je bila – kot vse dotlej – sestavljena razmeroma raznoliko: poleg nekaj literarnih prispevkov naj bi bili objavljeni še politični in gospodarski članki, dva glasbena članka in literarna kritika. Pomembnejši in po 2. svetovni vojni politično oportuni prispevki so našli pot v javnost: črtica Prežihovega Voranca je bila na primer objavljena takoj leta 1945, celotni spis Borisa Kidriča o slovenskih intelektualcih pa leta 1958. Ostali prispevki te sreče niso imeli in so ostali skriti. Seveda ti prispevki za slovensko literarno zgodovino ne pomenijo neprecenljivih zakladov, vseeno pa predstavljajo pomembne kamenčke v mozaiku literarne ustvarjalnosti. Pričujoči članek skuša te vrzeli zapolniti.

Literatura

- BORŠNIK, Marja, 1955a: Prežihovi prvenci v Domačem prijatelju. *Naša sodobnost*. 69–81.
- BORŠNIK, Marja, 1955b: Več prežiha! (Razgovor z urednikom Ferdom Kozakom). *Naša sodobnost* 1. 63–69.
- BORŠNIK, Marja (ur.), 1957: *Prežihov zbornik*. Maribor: Obzorja.
- DOLGAN, Marjan (ur.), 2001: *Kriza revije 'Dom in svet' leta 1937. Zbornik dokumentov*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- KIDRIČ, Boris, 1958: Lik slovenske inteligence med Prešernom in Levstikom. Boris Kidrič: *Zbrano delo*. Ljubljana: Cankarjeva založba. 131–141.
- KOBLAR, France, 2013: Umek, Anton (1838–1871). *Slovenska biografija*. Ljubljana: ZRC SAZU. www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi745422/#slovenski-biografski-leksikon (datum dostopa: 25. 5. 2017).
- KOSMAČ, Ciril, 1959: Tantantadruj. *Naša sodobnost*. 8–45.

³ Da je šlo za ekonomista, Novomeščana Danila Vojsko (1911–1986), potrdi tudi Vladimir Murko v *Slovenskem bibliografskem leksikonu*, ko zapiše: »Prizadevno je zbiral gradivo o finančnem kapitalu v Sji, zlasti o povezavi domačega in tujega kapitala v bančnih zavodih in industriji. Knj. Kapital v Sji ('Družine' finančnega kapitala), sprejeta za tisk 1940–1 od agitpropa CK KPS in oddana v tiskarno, zaradi okupacije ni izšla, temveč le odlomki v Sd 1941 (psevd. A. Krajan): Obseg bančnih koncernov v Sji, Primer industrijske kombinacije (vertikalnega koncerna) na slov. tleh (nedokončano)«. Vojska je, nadaljuje Murko, »[p]reučeval [...] družbena, filoz., gospod. in polit. vprašanja z marksističnega stališča. [ter] Prizadevno je zbiral gradivo o finančnem kapitalu v Sji, zlasti o povezavi domačega in tujega kapitala v bančnih zavodih in industriji« (prav tam).

⁴ »Praštediona« je bila kratica za Prvo hrvatsko štedionico iz Zagreba, ki je bila med zasebnimi bankami v državi z ozirom na višino delniške glavnice (95 milijonov) in po številu podružnic na prvem mestu (prim. 1941c: 180–1). Vojska nadaljuje: »Spisek koncerna navaja udeležbo Praštedione tudi pri treh podjetjih v Sloveniji: električni centrali v Fali, Splošni stavbni družbi v Mariboru in pri hrastniških steklarnah« (1941c: 181).

KUZMIČ, Franc, 2013: *Bibliografija Ferda Godine*. Murska Sobota: Pomurski muzej. www.pomurski-muzej.si/izobrazevanje/gradiva-pomurja/bibliografije/osebne-bibliografije/godina (datum dostopa: 30. 5. 2017).

MURKO, Vladimir, 2013: Vojska, Danilo (1911–1986). *Slovenska biografija*. Ljubljana: ZRC SAZU. www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi806856/#slovenski-biografski-leksikon (datum dostopa: 24. 5. 2017).

Sodobnost 9/2, 1. februar 1941 [= 1941a].

Sodobnost 9/3, 1. marec 1941 [= 1941b].

Sodobnost 9/4, 1. april 1941 [= 1941c].

ZAJC, Štefan, 1940: Samorastniki. *Sodobnost* 8/1. 230–235.